

«Η Αθήνα προσφέρει στον κόσμο το δώρο της Δημοκρατίας»

3. Η λειτουργία του πολιτεύματος – Οι λειτουργίες

Μπακάλης Κώστας (history-logotexnia.blogspot.com)

α. Εκκλησία του δήμου.
Βουλή των Πεντακοσίων

□ Πώς εξελίσσεται το πολίτευμα με την άνοδο του Περικλή στην εξουσία;

462 π.Χ.

Πτώση του Κίμωνα

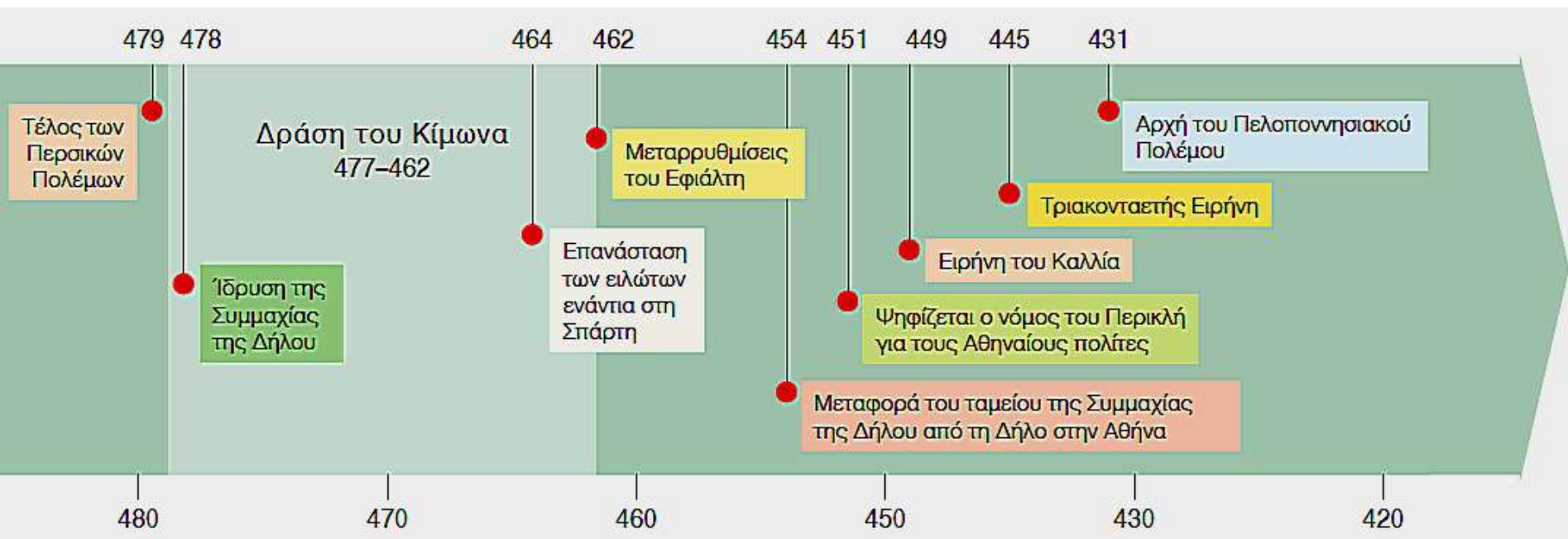
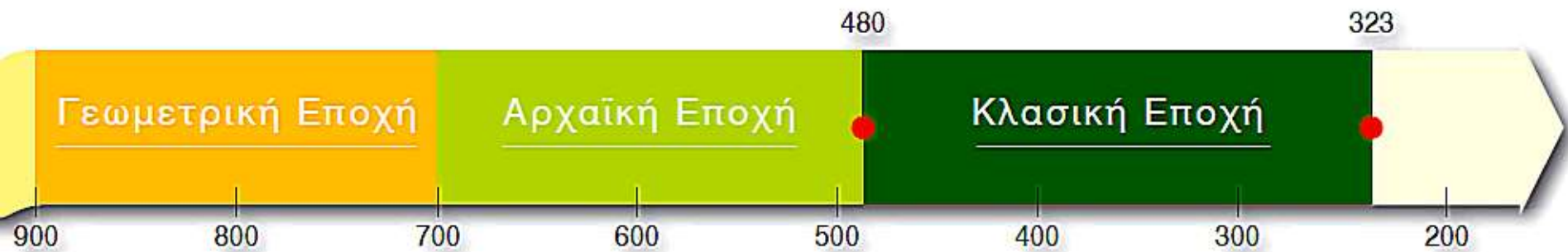

Άνοδος του Περικλή

➤ Το Αθηναϊκό πολίτευμα εξελίσσεται:

η λαϊκή συμμετοχή
διευρύνεται

ο δήμος ασκεί το σύνολο
της εξουσίας

❑ Ποιός είναι ο ρόλος της Εκκλησίας του Δήμου και της Βουλής των Πεντακοσίων στο αθηναϊκό πολίτευμα;

Η **Εκκλησία του Δήμου** ήταν το κυρίαρχο σώμα στο αθηναϊκό πολίτευμα.

Μέλη ήταν όλοι οι **ελεύθεροι πολίτες** της Αθήνας.

Εξέλεγε τα μέλη της **Βουλής των Πεντακοσίων** με θητεία ενός έτους.

Η Εκκλησία του Δήμου

Ποιοι: Όλοι οι πολίτες είχαν δικαίωμα να συμμετέχουν, να παίρνουν το λόγο, να υποβάλλουν πρόταση και να ψηφίζουν.

Πότε: 40 φορές το χρόνο.

Πού: Στην Πνύκα.

Εξουσίες: Ρύθμιζε την εσωτερική και εξωτερική πολιτική της πόλης. Αποφάσιζε για τα χρήματα που πήγαιναν στα μεγάλα έργα, στις πολεμικές επιχειρήσεις, και για θρησκευτικά θέματα. Όριζε τους στρατηγούς και τους υπόλοιπους στρατιωτικούς.

*Κλεψύδρα. Αθήνα,
Μουσείο Αρχαίας Αγοράς.*

Κλεψύδρα
Ὅριζε πόση ώρα
θα μιλούσε κανείς
στα δικαστήρια ή
στην Εκκλησία του
Δήμου. Η κλεψύδρα
ήταν γεμάτη με νερό
και μόλις άρχιζε να
μιλάει ο ρήτορας
άφηναν το νερό
να τρέχει από την
τρύπα που βρίσκεται
στη βάση της. Όταν
άδειαζε η κλεψύδρα,
έπρεπε να τελειώσει
και ο ομιλητής.

Βουλή των Πεντακοσίων

Η Εκκλησία →
εξέλεγε τα μέλη της
**Βουλής των
Πεντακοσίων**
→ με θητεία ενός
έτους.

Η Βουλή
προετοίμαζε τα
κείμενα των νόμων
(προβούλευμα)
τους οποίους
ψήφισε η απέρριπτε
η Εκκλησία.

Με μεταρρύθμιση
του **Εφιάλτη**: → ο
Άρειος Πάγος δεν
είχε δικαίωμα να
ελέγχει τη Βουλή.

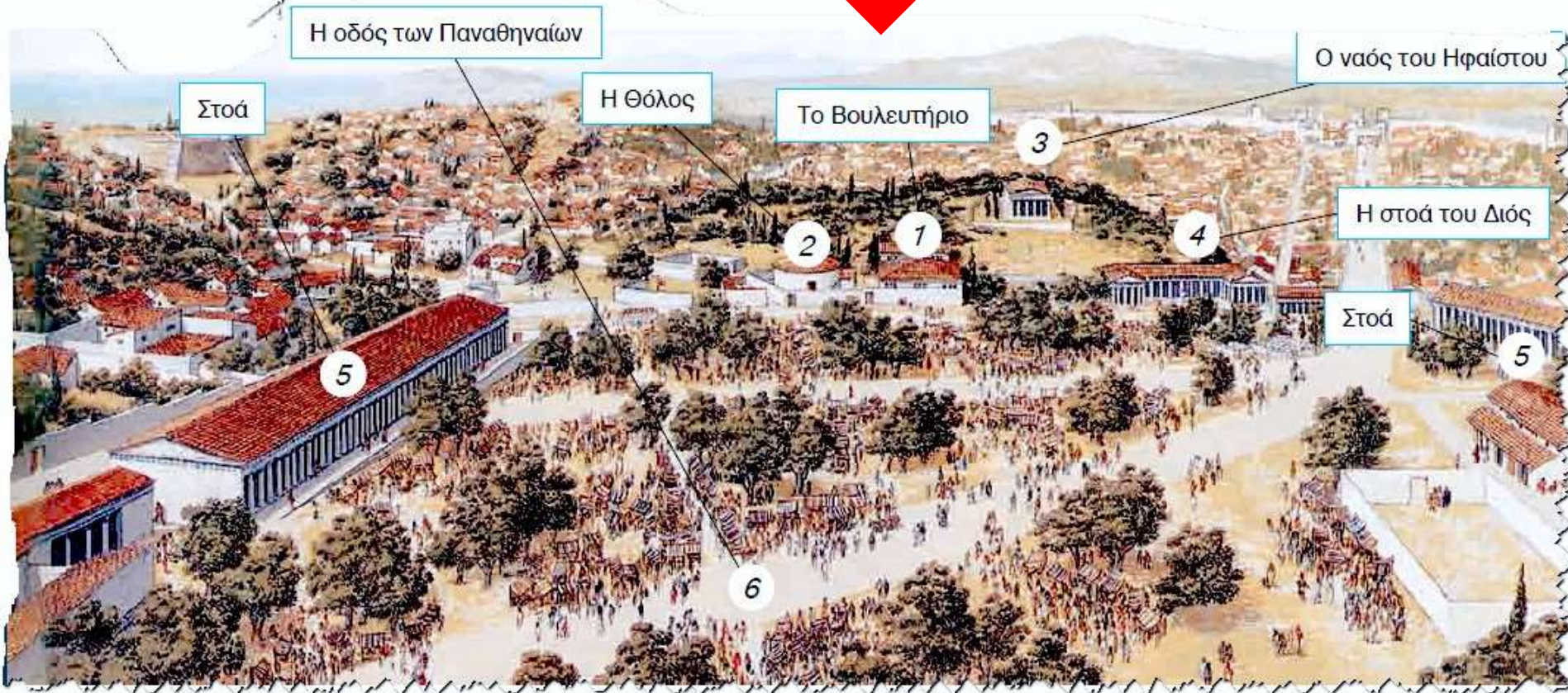
Η Βουλή των Πεντακοσίων

Ποιοι: 500 πολίτες πάνω από 30 ετών. Κληρωτοί, 50 από κάθε φυλή για ένα χρόνο.

Πού: Στο Βουλευτήριο.

Καθήκοντα: Η Βουλή ετοίμαζε ψηφίσματα για την Εκκλησία του Δήμου (προβουλευμάτα). Έλεγχε αυστηρά όσους έπαιρναν δημόσιο αξίωμα τόσο στην αρχή όσο και στο τέλος της θητείας τους. Έλεγχε και τα δημόσια οικονομικά.

Βουλή των Πεντακοσίων

β. Δέκα Στρατηγοί

□ Ποιός υπήρξε ο ρόλος των Δέκα στρατηγών στο αθηναϊκό πολίτευμα;

@ Οι **Εννέα Άρχοντες** κατέληξαν αξίωμα χωρίς εξουσία, καθώς κληρώνονταν και δεν εκλέγονταν πια.

@ Κύριοι ανώτατοι άρχοντες είναι πλέον οι **Δέκα Στρατηγοί**, με αρμοδιότητες:

~ την
εσωτερική
ασφάλεια της
πόλης

~ το σχεδιασμό
της
εξωτερικής
πολιτικής

~ τη διοίκηση
του στρατού
και του
στόλου.

Οι στρατηγοί

Ποιοι: Δέκα πολίτες αιρετοί
κάθε χρόνο που μπορούσαν να
ξαναεκλεγούν. Όσοι είχαν κτήματα,
δηλαδή οι πλουσιότεροι πολίτες.

Καθήκοντα: Στρατιωτικά και πολιτικά.

Οι Άρχοντες

Ποιοι: Εννέα πολίτες πάνω από
30 ετών, κληρωτοί από τις δέκα
φυλές για ένα χρόνο.

Καθήκοντα: Θρησκευτικά και
δικαστικά. Υπεύθυνοι για το
ημερολόγιο.

γ. Η Ηλιαία

□ Τι γνωρίζετε για το λαϊκό δικαστήριο της Ηλιαίας;

- Ⓢ Ο **Εφιάλτης** αφαίρεσε από τον **Άρειο Πάγο** την αποκλειστικότητα στην απονομή της δικαιοσύνης, αφήνοντάς του μόνο τις περιπτώσεις **φόνου εκ προμελέτης** και **εμπρησμού**. Οι υπόλοιπες υποθέσεις ανατίθενται στην **Ηλιαία**, ένα πολυμελές λαϊκό δικαστήριο.
- Ⓢ Η **Ηλιαία** είχε **έξι χιλιάδες δικαστές**, οι οποίοι εκλέγονταν από την Εκκλησία με θητεία ενός έτους.
- Ⓢ Η Ηλιαία χωριζόταν σε **δέκα** τμήματα. Κάθε τμήμα:
 - ~ Είχε αρμοδιότητα σε διαφορετικό δικαστικό τομέα,
 - ~ Αντιπροσώπευε μία από τις δέκα φυλές της Αθήνας.

Ο Άρειος Πάγος

Ποιοι: Οι άρχοντες όταν τελείωνε η θητεία τους.

Πού: Στο λόφο του Άρη, βόρεια της Ακρόπολης.

Καθήκοντα: Μετά το 462 π.Χ. δίκασε μόνο ειδικές υποθέσεις (ανθρωποκτονίες, πυρκαγιές).

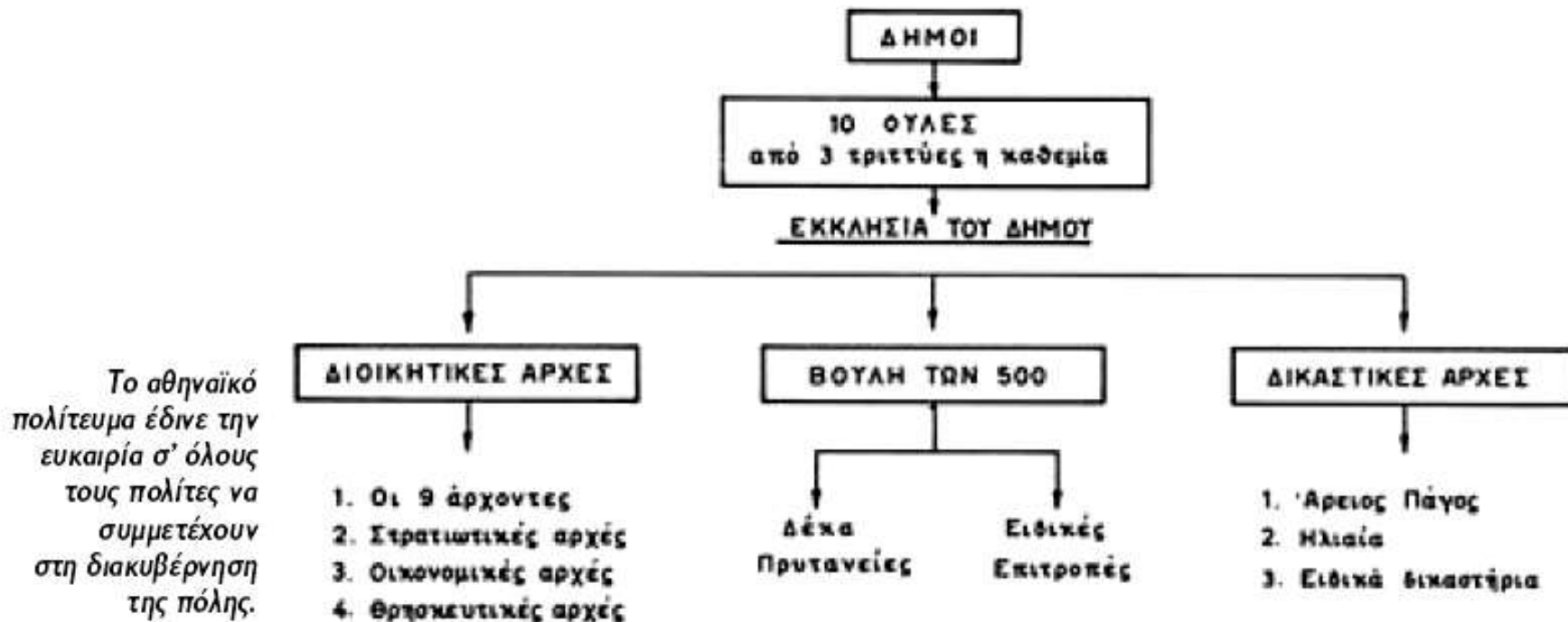

Η Ηλιαία

Ποιοι: 6.000 δικαστές ή ηλιαστές πάνω από 30 ετών (κληρωτοί, 600 από κάθε φυλή) για ένα χρόνο.

Καθήκοντα: Δικαστικές υποθέσεις. Χωρίζονταν σε μικρότερα δικαστήρια.

□ Το αθηναϊκό πολίτευμα έδινε την ευκαιρία σ' όλους τους πολίτες να συμμετέχουν στη διακυβέρνηση της πόλης.

□ Με βάση τον όρκο των δικαστών της Ηλιαίας και τις γενικές σας γνώσεις, να συγκρίνετε τα κριτήρια με τα οποία απονεμόταν δικαιοσύνη στην αθηναϊκή πολιτεία με τα κριτήρια που ισχύουν σε μια σύγχρονη δημοκρατία.

Ο ΟΡΚΟΣ ΤΩΝ ΔΙΚΑΣΤΩΝΤΗΣ ΗΛΙΑΙΑΣ

Ο όρκος που έδιναν οι δικαστές της Ηλιαίας, όταν αναλάμβαναν τα καθήκοντά τους:

«Θα ψηφίζω σύμφωνα με τους νόμους. Στην περίπτωση που κάτι δεν προβλέπεται από το νόμο, θα αποφασίζω αυτό που είναι δίκαιο, χωρίς να παρασύρομαι από τη φιλία ή την έχθρα. Θα ψηφίζω λαμβάνοντας αποκλειστικά υπόψη αυτό που έχει κατατεθεί στο δικαστήριο. Θα ακούω με την ίδια προσοχή και τα δύο αντίδικα μέρη.

Ορκίζομαι στο Δία, τον Απόλλωνα και τη Δήμητρα».

δ. Οι λειτουργίες

❑ Τι ήταν οι λειτουργίες;

◆ Η αθηναϊκή πολιτεία χρειαζόταν πολλά χρήματα για:

τη συντήρηση του στόλου

την οργάνωση μεγαλοπρεπών εορτών

το ανέβασμα θεατρικών παραστάσεων

την αποστολή πρεσβειών σε πανελλήνιες εορτές.

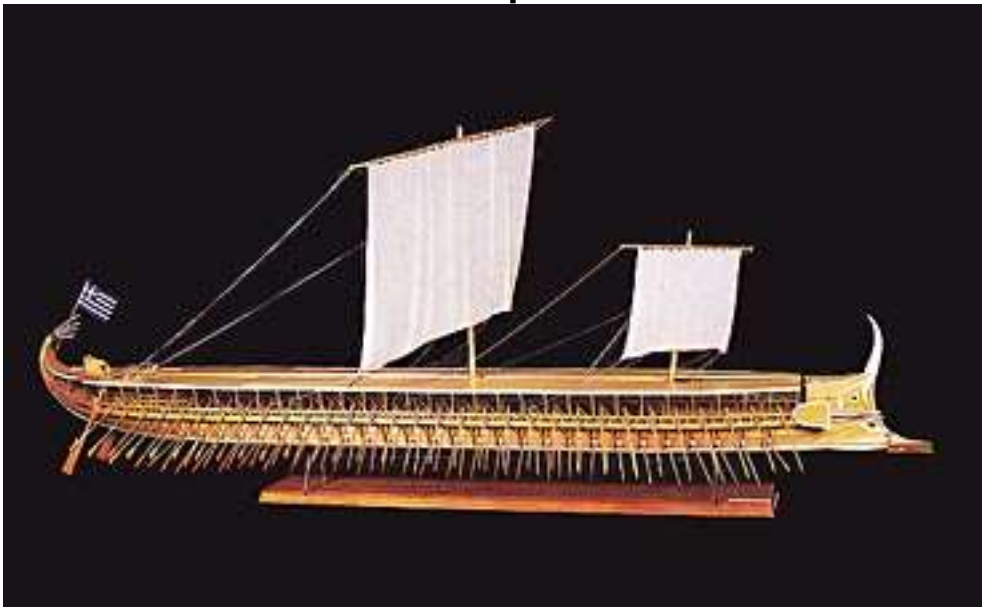
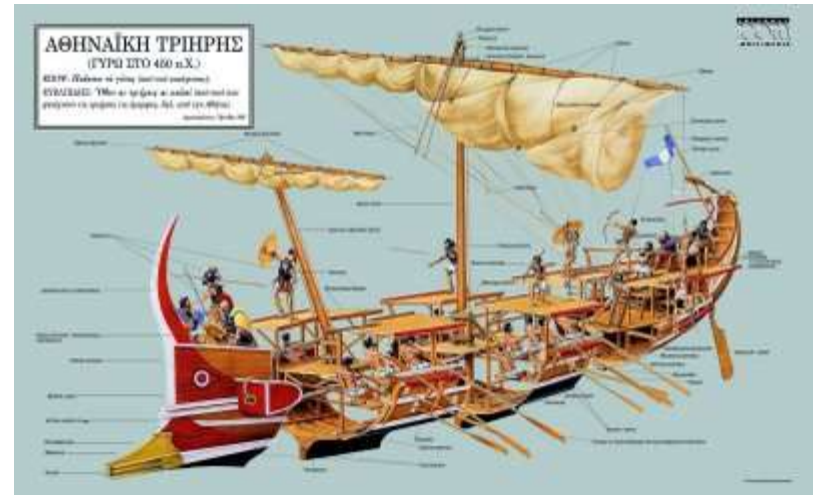
Με τις λειτουργίες
οι **πλούσιοι**
Αθηναίοι
πρόσφεραν τα
αναγκαία
χρήματα, ενώ
συνάμα
εξασφάλιζαν και
προσωπική
προβολή.

Αυτά τα χρήματα τα
συγκέντρωνε με τις
λειτουργίες, ένα ευφυές
φορολογικό σύστημα.

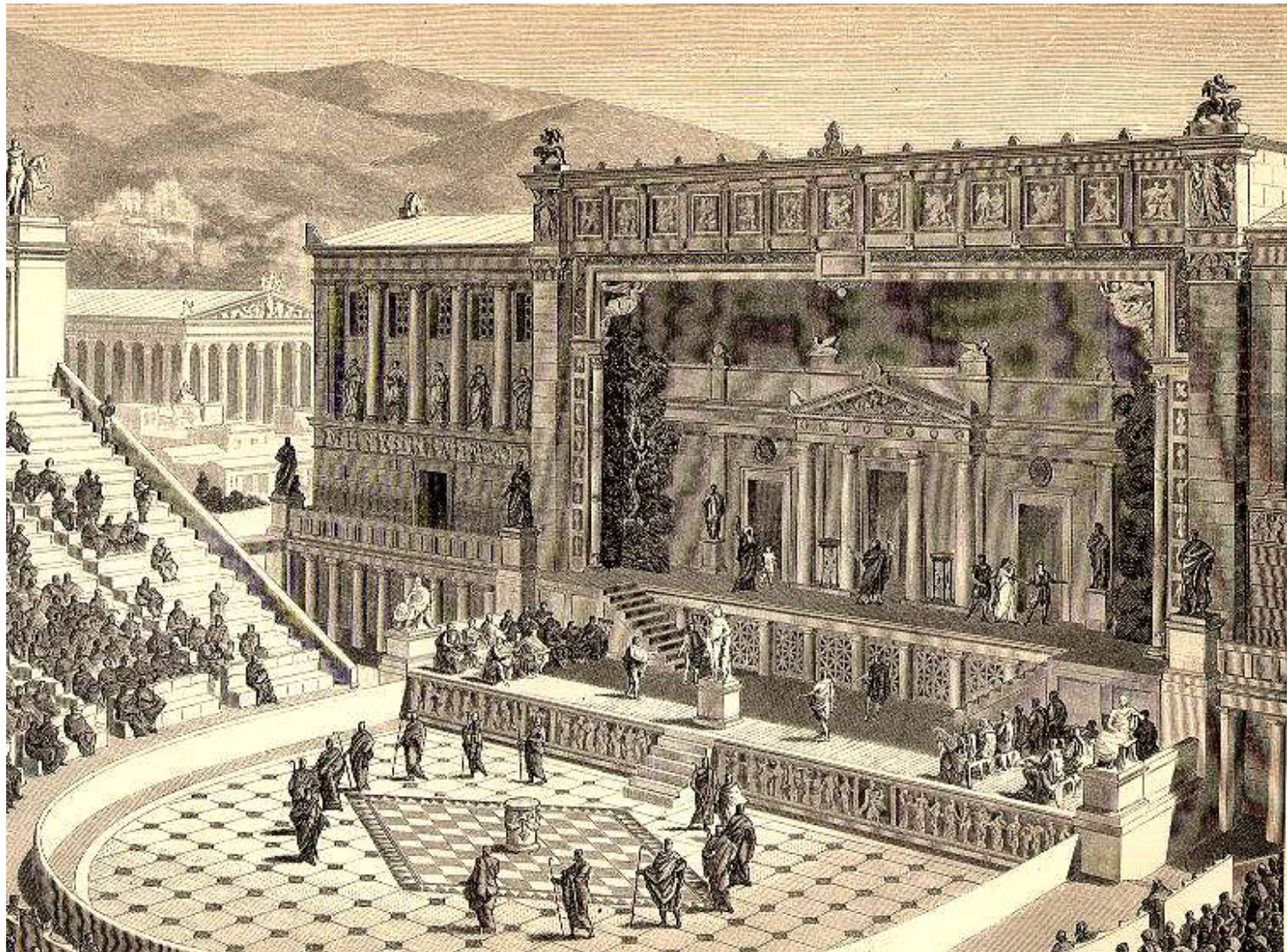
➤ Ποιες ήταν οι κυριότερες λειτουργίες;
Ποια λειτουργία θα θέλατε να αναλάβετε εάν ζούσατε στην Αθήνα του Περικλή;
Γιατί;

Τριηραρχία:	Χορηγία:	Γυμνασιαρχία:	Εστίαση:
προσφορά χρημάτων για τη συντήρηση κρατικού πλοίου.	ανάληψη δαπάνης θεατρικής παράστασης για θεατρικούς αγώνες.	καταβολή των εξόδων των αθλητών που θα έπαιρναν μέρος σε αγώνες.	παροχή των χρημάτων για παράθεση δημοσίου γεύματος.

➡ **Τριηραρχία:** Προσφορά χρημάτων για τη συντήρηση κρατικού πλοίου.

➡ **Χορηγία:** ανάληψη δαπάνης θεατρικής παράστασης για
θεατρικούς αγώνες.

➡ **Γυμνασιαρχία:** καταβολή των εξόδων των αθλητών που θα έπαιρναν μέρος σε αγώνες.

◀ Ερυθρόμορφος
αμφορέας με
παράσταση νέου που
ασκείται στο άλμα υπό
την επίβλεψη
παιδοτρίβη. 480 π.Χ.
Wuerzburg, Martin von
Wagner Museum.
© Martin von Wagner
Museum, Wuerzburg.
[http://www.fhw.gr/chr
onos/05/gr/politics/3
3oleitourgies.html](http://www.fhw.gr/chronos/05/gr/politics/33oleitourgies.html)

◆ **Εστίαση**: παροχή των χρημάτων για παράθεση δημοσίου γεύματος.

Ὁ σοι πρόσφεραν μεγάλα ποσά για τις λειτουργίες που έπαιρναν, υπό όρους, την άδεια να στήσουν **αναμνηστικό μνημείο**

◀ **Τιμητικό ψήφισμα για δύο χορηγούς από το δήμο της Αιξονής.** Στην ανάγλυφη παράσταση εικονίζεται ο δαφνοστεφανωμένος Διόνυσος καθιστός και απέναντί του ένας σάτυρος να στέκεται κρατώντας οينوχόη. Στο επιστύλιο κρέμονται πέντε προσωπεία. Από αριστερά: το προσωπείο του δύστροπου πατέρα, της γριάς γυναίκας, του πονηρού δούλου, του αγένιου νέου και της νέας με την κοντή κόμη. 313-312 π.Χ. Αθήνα, Επιγραφικό Μουσείο. ΥΠΠΟ/ΤΑΠ. Χριστόπουλος, Γ., Μπαστιάς, Ι., (εκδ.), Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, τ. Γ2, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1972, σ. 360. © ΥΠΠΟ http://www.fhw.gr/chronos/05/gr/economy/index_500.html

❑ Μπορείτε να διακρίνετε στη σύγχρονη κοινωνία ενέργειες που να μοιάζουν με τις λειτουργίες στην Αρχαία Αθήνα; Εντοπίστε ομοιότητες και διαφορές.

ΕΝΑΣ ΠΛΟΥΣΙΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΕΚΘΕΤΕΙ ΤΑ ΕΞΟΔΑ ΜΙΑΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

Όταν ο Θεόπομπος ήταν επώνυμος άρχοντας, αφού ορίστηκε χορηγός σε τραγωδία, ξόδεψα 3.000 δραχμές και δύο μνες. Αργότερα, τότε που πήρα το βραβείο για την προετοιμασία ανδρικού χορού 2.000 δραχμές και άλλες 800 δραχμές για τους χορευτές του πυρρίχιου στα μεγάλα Παναθήναια. Επίσης πήρα το βραβείο ως χορηγός χορού στα Διονύσια και ξόδεψα, μαζί με την ανάθεση του τρίποδα, 3.000 δραχμές.

Λυσίας, Απολογία δωροδοκίας, 1-3 (μετ. Β.Σ.)

▲ Αθήνα: το μνημείο του Λυσικράτους. Το χορηγικό μνημείο αποτυπώνει την υπερηφάνεια του Αθηναίου που νίκησε στους δραματικούς αγώνες.

Ένας Αθηναίος μπορούσε να αποδειχτεί ότι δεν ήταν τόσο εύπορος όσο είχε θεωρηθεί όταν του ανατέθηκε η λειτουργία. Η απαλλαγή του από αυτήν την υποχρέωση γινόταν είτε με την απόφαση δικαστηρίου ενόρκων είτε μέσα από τη διαδικασία της **αντίδοσης**. Όταν ένας πολίτης -στον οποίο είχε ανατεθεί μια λειτουργία- θεωρούσε ότι κάποιος άλλος βρισκόταν σε καλύτερη οικονομική κατάσταση από τον ίδιο, μπορούσε να ζητήσει την απαλλαγή του από αυτήν την υποχρέωση. Για την ακρίβεια, είχε το δικαίωμα να προκαλέσει το συμπολίτη του είτε να αναλάβει εκείνος τη λειτουργία είτε με την αντίδοση να ανταλλάξουν τις περιουσίες τους. Εάν, ωστόσο, ο δεύτερος πολίτης δεν ανταποκρινόταν θετικά στην παραπάνω πρόκληση, η υπόθεση εκδικαζόταν.

► Βρίσκεστε στην Αθήνα μετά τη μεταρρύθμιση του Εφιάλτη και του Περικλή στον Άρειο Πάγο. Ποιες από τις παρακάτω φράσεις είναι σωστές; Δικαιολογήστε την απάντησή σας.

Φαιναρέτης

Άνδρα μου, σπουδαία νέα!
Κληρώθηκα στην Ηλιαία.

Προβαυλεύματα σκαρώνω
και μεταίκια πληρώνω!

Μεδίμνους έχω εκατό,
μα μ' εκλέξαν στρατηγό!

Αρίσταρχος

Κρατύλος

Τώρα με τον Περικλή
και οι δούλοι στη Βουλή!

Μύρωνας

Τι κι αν είμαι
από τη Θάσο
όλους σας
θα σας δικάσω!

Θεόβουλος

Ερωτήσεις-Δραστηριότητες

1. Σε τι συνίσταται η αθηναϊκή δημοκρατία; Ποιοι είναι οι κυριότεροι θεσμοί της;
2. Ποιος ο αντίστοιχος με την Εκκλησία του Δήμου θεσμός στη σύγχρονη δημοκρατία; Ποια διαφορά υπάρχει στον τρόπο συμμετοχής;
3. Ποιον σκοπό εξυπηρετούσε ο θεσμός των λειτουργιών στην αρχαία Αθήνα;
4. Αφού επιστρέψετε στο προηγούμενο κεφάλαιο Δ (ενότητα 5), και με τη βοήθεια των παραθεμάτων, να συμπληρώσετε τον πίνακα που ακολουθεί με τα σημαντικότερα πολιτικά μέτρα κάθε Αθηναίου πολιτικού. Μπορείτε να εξηγήσετε γιατί στα χρόνια του Περικλή η αθηναϊκή δημοκρατία άγγιξε το απόγειό της;

Πολιτικά μέτρα Σόλωνα	Πολιτικά μέτρα Κλεισθένη	Πολιτικά μέτρα Εφιάλτη / Περικλή